GENERALINĖS ADVOKATĖS
VERICA TRSTENJAK IŠVADA,
pateikta 2012 m. sausio 12 d.[1]

Byla C-591/10

Littlewoods Retail Ltd ir kiti
prieš
Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs

(High Court of Justice (England and Wales), Chancery Division (Jungtinė Karalystė) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Pažeidžiant Sąjungos teisę surinkto pridėtinės vertės mokesčio grąžinimas — Palūkanos — Paprastosios palūkanos — Sudėtinės palūkanos — Valstybių narių procesinė autonomija — Veiksmingumo principas — Lygiavertiškumo principas"

I – Įžanga

1. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *High Court of Justice of England and Wales, Chancery Division* Teisingumo Teismui pateikia keturis klausimus dėl iš Sąjungos teisės kylančios pareigos grąžinti pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM), surinktą pažeidžiant Sąjungos teisę. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ypač siekia sužinoti, ar valstybė narė, PVM surinkusi pažeisdama Sąjungos teisės aktus dėl PVM, yra įpareigota kartu su permokos grąžinimu sumokėti ir palūkanas nuo pagrindinės sumos ir, jei taip, kiek.

II – Teisinis pagrindas

A – *Nacionalinės teisės aktai*

2. 1994 m. PVM įstatyme (*Value Added Tax Act 1994*, toliau – VATA 1994) įtvirtintos nacionalinės teisės nuostatos dėl PVM administravimo, surinkimo ir išieškojimo, taip pat apskundimo tvarkos specializuotam teismui.

3. Kai apmokestinamasis asmuo permoka PVM, pagal VATA 1994 80 skyriaus nuostatas jis turi teisę pateikti prašymą grąžinti permokėtą sumą. VATA 1994 80 skyriuje nustatoma:

„80. Per daug priskaičiuoto arba permokėto PVM įskaitymas arba grąžinimas

1. Jei asmuo

1 — Originalo kalba: vokiečių. Proceso kalba: anglų.

a) už nustatytą ataskaitinį laikotarpį (nesvarbu, kada jis pasibaigė) *Commissioners* pateikė PVM deklaraciją ir

b) nurodė kaip mokėtiną pardavimo mokestį sumą, kuri nebuvo mokėtinas pardavimo PVM,

Commissioners šią sumą įskaito apmokestinamajam asmeniui.

<...>

1B. Jei asmuo nustatytu ataskaitiniu laikotarpiu (nesvarbu, kada jis pasibaigė) *Commissioners* kaip PVM sumokėjo sumą, kurios jis neturėjo sumokėti, dėl kitų priežasčių nei:

a) suma, kuri nebuvo mokėtina kaip pardavimo PVM, deklaracijoje buvo nurodyta kaip pardavimo mokestis arba

<...>

Commissioners grąžina asmeniui taip sumokėtą sumą.

2. *Commissioners* tik tuomet sumą įskaito arba grąžina pagal šį skyrių, jei šiuo tikslu pateikiamas prašymas.

2A. Kai

a) dėl prašymo pagal šį skyrių, atsižvelgiant į 1 poskyrį arba 1A poskyrį, pirma minėta suma turi būti įskaityta apmokestinamajam asmeniui ir

b) įskaičius sumas pagal šį įstatymą, likusi visa suma ar jos dalis paliekama įskaityta apmokestinamajam asmeniui,

Commissioners visą likusią įskaitytą apmokestinamajam asmeniui sumą jam išmoka (arba grąžina).

<...>

7. Išskyrus šiame skyriuje nustatytus atvejus, *Commissioners* neįskaito arba negrąžina jokios deklaruotos arba sumokėtos kaip PVM sumos, jei toks PVM nebuvo mokėtinas.“

4. Kai prašymas pagal VATA 1994 80 skyrių patenkinamas, apmokestinamasis asmuo taip pat gali reikalauti nuo permokėtos sumos sumokėti palūkanas, skaičiuojamas pagal VATA 1994 78 skyriaus nuostatas. VATA 1994 78 skyriuje nustatoma:

„78. Palūkanos, kurios tam tikrais atvejais mokamos dėl padarytų oficialių klaidų

1. Jei dėl *Commissioners* klaidos asmuo

a) kaip PVM deklaruoja sumą, kurios jis neturėjo mokėti kaip PVM, *Commissioners* pagal 80 skyriaus 2A dalį sumoka (arba grąžina) šią sumą jam;

b) pagal 25 skyrių nepateikė prašymo įskaityti sumą, kai jis turėjo teisę prašyti ją įskaityti, ir todėl ją *Commissioners* turi sumokėti apmokestinamajam asmeniui, arba;

c) (kitais atvejais nei tie, kurie reglamentuojami pirma nurodytame a arba b punkte) kaip PVM sumokėjo *Commissioners* sumą, kurios jis neturėjo mokėti kaip PVM, ir ją dėl šios priežasties *Commissioners* turi grąžinti asmeniui;

d) pavėluotai iš *Commissioners* gavo jam mokėtiną sumą, susijusią su PVM,

Commissioners, tik jei ir ta dalimi, kuria jie neprivalėtų mokėti, kai netaikomos šio skyriaus nuostatos, apmokestinamajam asmeniui sumoka palūkanas nuo šios sumos už atitinkamą laikotarpį, laikydamiesi toliau nurodytų šio skyriaus nuostatų.

<...>

3. Palūkanos pagal šį skyrių apskaičiuojamos vadovaujantis 1996 m. Finansų įstatymo (*Finance Act 1996*) 197 skyriuje nustatyta norma.

<...>“

III – Faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

5. Ieškovės pagrindinėje byloje Jungtinėje Karalystėje vykdė ir vykdo kataloginę prekybą, t. y. per asmenų – agentų – tinklą platina katalogus ir prekiauja juose nurodytomis prekėmis. Agentai gauna komisinius už jų ar jiems tarpininkaujant sudarytus pardavimo sandorius (toliau – pirkimas per trečiuosius asmenis); komisiniai gali būti mokami grynaisiais pinigais, sumokami už praeityje pačių agentų atliktus pirkimus arba (taikant padidintą komisinių tarifą) mokami už ateities pirkimus.

6. Pagrindinėje byloje neginčijama, kad nuo 1973 m. iki 2004 m. spalio mėnesio, apskaičiuojant PVM, komisinis mokestis už pirkimus per trečiuosius asmenis tiek pagal Sąjungos, tiek pagal nacionalinę teisę buvo kvalifikuojamas klaidingai, todėl tam tikriems tiekimams per klaidą buvo nustatyta per didelė apmokestinamoji vertė ir dėl to buvo permokėtas PVM.

7. Nuo 2004 m. spalio mėn. *Her Majesty's Commissioners for Revenue & Customs* (toliau – atsakovai pagrindinėje byloje), vadovaudamiesi VATA 1994 80 skyriaus nuostatomis, ieškovėms pagrindinėje byloje grąžino PVM permoką, maždaug 204 774 763 GBP. Be to, atsakovai pagrindinėje byloje, vadovaudamiesi VATA 1994 78 skyriaus nuostatomis, sumokėjo 268 159 135 GBP paprastųjų palūkanų.

8. Ieškovės pagrindinėje byloje reikalauja sumokėti papildomas sumas, kurių bendra vertė yra apie 1 mlrd. GBP. Jų teigimu, Jungtinė Karalystė, pasinaudodama pagrindinėmis permokėtų mokesčių sumomis, gavo naudą. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2010 m. gegužės 19 d. nusprendė, kad pagal nacionalinę teisę, nesiremiant Sąjungos teise, ieškinys turi būti atmestas.

9. Kadangi *High Court of Justice (England and Wales), Chancery Division* kilo abejonių dėl šios išvados suderinamumo su Sąjungos teisės reikalavimais, jis Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

1. Ar, kai apmokestinamasis asmuo permokėjo PVM, kurį valstybė narė surinko pažeisdama Sąjungos teisės aktus, susijusius su PVM, valstybės narės nustatyta teisės gynimo priemonė atitinka Sąjungos teisę, jei remiantis šia teisės gynimo priemone galima reikalauti, pirma, grąžinti pagrindines permokėtas sumas ir, antra, nuo šių sumų sumokėti paprastąsias palūkanas, vadovaujantis nacionalinės teisės aktais, būtent [VATA] 1994 78 skyriumi?

2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar pagal Sąjungos teisę valstybės narės teisės gynimo priemonėje turi būti numatytas, pirma, pagrindinių permokėtų sumų grąžinimas bei, antra, sudėtinių palūkanų – kaip valstybei narei permokėtų sumų panaudojimo vertės mato – mokėjimas ir (arba) apmokestinamojo asmens piniginių sumų panaudojimo vertės praradimas?

3. Jei atsakymas tiek į pirmąjį, tiek į antrąjį klausimus būtų neigiamas, ką dar, be to, kad turi būti grąžinamos pagrindinės permokėtos sumos, įskaitant permokų panaudojimo vertę ir (ar) palūkanas, turi apimti teisės gynimo priemonė, kurią valstybė narė privalo nustatyti pagal Sąjungos teisę?

4. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar pagal Sąjungos teisės veiksmingumo principą reikalaujama, kad valstybė narė netaikytų nacionalinės teisės apribojimų (kaip antai [VATA] 1994 78 ir 80 skyrių) jokiems pagal nacionalinę teisę pareikštiems ieškiniams arba teisių gynimo priemonėms, kuriomis apmokestinamasis asmuo galėtų remtis siekdamas pasinaudoti iš Sąjungos teisės kylančia teise, kurią Teisingumo Teismas nustato atsakydamas į pirmuosius tris klausimus, arba ar pakaktų, kad nacionalinis teismas netaikytų tokių apribojimų tik dėl vieno kurio nacionalinio ieškinio ar teisių gynimo priemonės?

   Kokiais kitais principais turėtų vadovautis nacionalinis teismas, darydamas iš Sąjungos teisės kylančią teisę veiksmingą, kad būtų atsižvelgta į Sąjungos teisės veiksmingumo principą?

IV – Procesas Teisingumo Teisme

10. 2010 m. lapkričio 4 d. sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarijoje gautas 2010 m. gruodžio 14 d. Rašytiniame procese paaiškinimus pateikė ieškovės pagrindinėje byloje, Jungtinės Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Kipro Respublikos, Nyderlandų Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Europos Komisijos atstovai. 2011 m. lapkričio 22 d. posėdyje dalyvavo ieškovių pagrindinėje byloje, Jungtinės Karalystės ir Komisijos atstovai.

V – Bylos šalių argumentai

A – *Pirmasis, antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai*

11. Komisijos nuomone, į pirmąjį, antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus turi būti atsakyta taip, kad jei apmokestinamasis asmuo permokėjo PVM, kurį valstybė narė surinko pažeisdama Sąjungos teisės aktus, susijusius su PVM, teisės gynimo priemonė, pagal kurią numatoma tik grąžinti permokėtas pagrindines sumas ir nuo šių sumų sumokėti paprastąsias palūkanas, yra suderinama su Sąjungos teise, jei ši teisės gynimo priemonė užtikrina tinkamą grąžinimą arba teisingą atlyginimą už prarastą pinigų panaudojimą ir jei nacionalinės teisės aktuose kitiems mokesčiams nenumatytos palankesnės teisės gynimo priemonės.

12. Jungtinės Karalystės, Kipro Respublikos, Prancūzijos Respublikos ir Vokietijos Federacinės Respublikos vyriausybės į pirmąjį prejudicinį klausimą atsako taip, kad valstybės narės nustatyta teisės gynimo priemonė, pagal kurią tokiu atveju, kai pažeidžiant Sąjungos teisės reikalavimus buvo renkamas PVM, remiantis nacionalinės teisės nuostatomis, numatoma grąžinti pagrindines permokėtas sumas ir nuo šių sumų sumokėti paprastąsias palūkanas, yra suderinama su Sąjungos teise. Į pirmąjį prejudicinį klausimą taip pat atsako ir Suomijos vyriausybė bei pažymi, kad turi būti paisoma veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų. Nyderlandų vyriausybė dėsto panašią nuomonę, kad Sąjungos teisė neįpareigoja valstybių narių, grąžinant PVM, surinktą pažeidžiant Sąjungos teisę, mokėti sudėtinių palūkanų. Jungtinės Karalystės, Kipro Respublikos, Nyderlandų ir Suomijos vyriausybių nuomone, šiomis aplinkybėmis nebėra reikalo atsakyti į antrąjį, trečiąjį ir ketvirtąjį prejudicinius klausimus.

13. Dėl atsakymų į pirmąjį, antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus ieškovės pagrindinėje byloje laikosi pozicijos, kad teisės gynimo priemonė, kurią privalo nustatyti valstybės narės, turėdamos tikslą grąžinti pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, turi kompensuoti valstybių narių naudą, gautą naudojantis pagrindine suma, rinkta pažeidžiant Sąjungos teisę. Nacionaliniai teismai turi nustatyti, ar teisės gynimo priemonė, be permokėtų pagrindinių sumų grąžinimo, taip pat turėtų apimti paprastųjų palūkanų, sudėtinių palūkanų ar kokių kitų palūkanų apskaičiavimo formulę.

B – *Ketvirtasis prejudicinis klausimas*

14. Ieškovių pagrindinėje byloje nuomone, į ketvirtąjį prejudicinį klausimą turi būti atsakyta taip, kad Sąjungos teisei prieštaraujantis nacionalinis apribojimas įgyvendinti iš Sąjungos teisės kylančias teises (kaip numatyta VATA 1994 78 ir 80 skyriuose), susijęs su dviem skirtingomis nacionalinėmis teisių gynimo priemonėmis, šioms priemonėms neturi būti taikomas, jei turintis teisę susigrąžinti sumokėtą mokestį asmuo pagal nacionalinę teisę gali laisvai pasirinkti vieną iš šių dviejų teisių gynimo priemonių.

15. Komisijos manymu, atsakymas į ketvirtąjį klausimą nereikalingas. Vis dėlto, jei Teisingumo Teismas nuspręstų į jį atsakyti, atsakymas turėtų būti toks, kad visas VATA 1994 78 skyrius neturėtų būti taikomas, jei paaiškėtų, jog ši nuostata nesuderinama su Sąjungos teise.

VI – Teisinis vertinimas

A – *Pirmasis, antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai*

16. Pirmuoju, antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, kaip tokiu atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, PVM apmokestinamajam asmeniui, turinčiam teisę susigrąžinti sumokėtą mokestį, turi būti mokamos palūkanos už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar kartu su permokėtos pagrindinės sumos grąžinimu nacionalinėje teisėje turi būti numatyta mokėti nuo šios sumos mokėtinas „paprastąsias palūkanas“ (pirmasis prejudicinis klausimas), „sudėtines palūkanas“ (antrasis prejudicinis klausimas) ar kitas Teisingumo Teismo detaliai apibrėžtas palūkanas (trečiasis prejudicinis klausimas).

17. „Paprastosiomis palūkanomis“ prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laiko palūkanas, nekapitalizuojamas už praėjusius apskaičiavimo laikotarpius. „Sudėtinės palūkanos“, priešingai, reikštų palūkanų už praėjusius apskaičiavimo laikotarpius kapitalizavimą, kai jos pridedadamos prie ateinančių mokėjimo laikotarpių apskaičiavimo bazės.

18. Išeities taškas atsakant į 1–3 prejudicinius klausimus yra aplinkybė, kad palūkanų už PVM, surinkto pažeidžiant Sąjungos teisę, mokėjimo problematika nebuvo aiškiai reglamentuota nei Antrojoje PVM direktyvoje [2], nei Šeštojoje direktyvoje [3].

19. Be to, reikia pabrėžti, kad ieškovės pagrindinėje byloje nepareiškė jokių reikalavimų atlyginti žalą dėl Jungtinės Karalystės padaryto Sąjungos teisės pažeidimo [4]. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, pagrindinėje byloje neginčijama, kad sąlygos reikalauti žalos atlyginimo dėl valstybės atsakomybės pagal Sąjungos teisę nėra įvykdytos. Todėl pagrindinėje byloje kalbama apie ieškinius dėl pažeidžiant Sąjungos teisę surinkto PVM grąžinimo, kurie negali būti kvalifikuojami kaip ieškiniai dėl žalos atlyginimo.

2 — 1967 m. balandžio 11 d. Antroji Tarybos direktyva 67/228/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo - Bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos taikymo struktūra ir tvarka (OL 71, p. 1303).

3 — 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (OL L 145, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 9 sk., 1 t., p. 23).

4 — Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sąjungos teisė neprieštarauja ieškinio atlyginti žalą dėl Sąjungos teisės pažeidimo pareiškimui kartu su ieškiniu dėl nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo; žr. 2011 m. spalio 20 d. Sprendimą *Danfoss ir Sauer-Danfoss* (C-94/10, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 32 punktas).

20. Atsižvelgiant į šiuos argumentus, atsakant į 1–3 prejudicinius klausimus, reikia vadovautis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią valstybės narės yra įpareigotos grąžinti pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą mokestį [5]. Iš to kylantis apmokestinamojo asmens reikalavimas grąžinti pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą mokestį yra teisių, kurių asmenims suteikia Sąjungos teisės nuostatos, draudžiančios tokį mokestį, pasekmė ir papildas [6].

21. Teisę susigrąžinti sumokėtą mokestį turintys asmenys dėl tokių iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų teisminio įgyvendinimo turi kreiptis į valstybių narių teismus [7].

22. Nesant Sąjungos teisės normų, valstybės narės taip pat turi kompetenciją nustatyti konkrečias ieškinių dėl mokesčių grąžinimo procedūras, žinoma, visada paisydamos lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų [8]. Kiekviena valstybė narė turi numatyti kompetentingus teismus ir reglamentuoti ieškinių dėl mokesčių grąžinimo procesines taisykles, užtikrindama, kad jos nebus mažiau palankios nei taikomos atitinkamiems nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimasis Sąjungos teisėje nustatytomis teisėmis netaps praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) [9].

23. Ši valstybių narių pareiga nustatyti procesines taisykles iš Sąjungos teisės kylantiems fizinių ir juridinių asmenų reikalavimams ir valstybių narių turima diskrecija ją vykdant tradiciškai apibrėžiamos kaip „valstybių narių procesinės autonomijos“ sąvoka. Šis apibrėžimas iš tiesų yra šiek tiek klaidinantis ir netikslus. Atrodytų, kad terminas „autonomija“ žymi plačią valstybių narių diskreciją, nustatant procesines taisykles, tačiau pagal Teisingumo Teismo praktiką tokios absoliučios diskrecijos nėra. Viena vertus, Teisingumo Teismas šią praktiką grindžia valstybių narių pareiga pagal Sąjungos teisę sukurti procedūrą, kad būtų įgyvendinti iš Sąjungos teisės kylantys reikalavimai [10]. Todėl valstybės narės neturi teisės nuspręsti, ar nustatyti procesines taisykles, susijusias su iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų įgyvendinimu. Kita vertus, valstybių narių diskrecija, nustatant taikytiną procesą ir procesines taisykles, apribota veiksmingumo ir lygiavertiškumo principais.

5 — 2011 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Accor* (C-310/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 71 punktas), 2003 m. spalio 2 d. Sprendimas *Weber's Wine World ir kt.* (C-147/01, Rink. p. I-11365, 93 punktas) ir 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas *Metallgesellschaft ir kt.* (C-397/98 ir C-410/98, Rink. p. I-1727, 84 punktas).

6 — Žr. Sprendimą *Danfoss ir Sauer-Danfoss* (minėtas 4 išnašoje, 20 punktas), 2011 m. rugsėjo 6 d. Sprendimą *Lady & Kid ir kt.* (C-398/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 17 punktas), 2010 m. sausio 28 d. Sprendimą *Direct Parcel Distribution Belgium* (C-264/08, Rink. p. I-731, 45 punktas), 1997 m. sausio 14 d. Sprendimą *ComatEB ir kt.* (C-192/95 iki C-218/95, Rink. p. I-165, 20 punktas) ir 1983 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *San Giorgio* (1999/82, Rink. p. I-3595, 12 punktas).

7 — SESV suteikia teisę privatiems asmenims pareikšti tiesioginį ieškinį Teisingumo Teisme tik vykstant tam tikriems labai specifiniams procesams, pavyzdžiui, fizinių ir juridinių asmenų teisė pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnio 4 dalį, SESV 268 straipsnį arba SESV 270 straipsnį. Šiuo atžvilgiu taip pat žr. J. Basedow „Der Europäische Gerichtshof und das Privatrecht“, *Archiv für die civilistische Praxis*, 210 tomas, 2010, p. 157, 192 ir paskesni, kuris galimybės privatiems subjektams ginčus dėl teisių, kylančių iš Sąjungos teisės, spręsti Sąjungos teisme nebuvimą laiko neleistinu prieštaravimu tarp Sąjungos procesinės ir materialinės teisės.

8 — Žr. Sprendimą *Danfoss ir Sauer-Danfoss* (minėtas 4 išnašoje, 24 punktas), 2005 m. spalio 6 d. Sprendimą *MyTravel* (C-291/03, Rink. p. I-8477, 17 punktas) ir Sprendimą *Weber's Wine World ir kt.* (minėtas 5 išnašoje, 103 punktas).

9 — Žr. Sprendimą *Accor* (minėtas 5 išnašoje, 79 punktas), 2010 m. liepos 8 d. Sprendimą *Bulicke* (C-246/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 25 punktas), 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (C-524/04, Rink. p. I-2107, 111 punktas) ir 2006 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Test Claimants in the FII Group Litigation* (C-446/04, Rink. p. I-11753, 203 punktas).

10 — Šiuo klausimu žr. 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Rewe-Zentralfinanz ir Rewe-Zentral* (33/76, Rink. p. I-1989), kuris yra kertinis Teisingumo Teismo praktikoje dėl valstybių narių procesinės autonomijos sampratos. Šiame sprendime, susijusiame su nacionalinės teisės aktų, kuriuose nustatomi iš Sąjungos teisės kylančių ieškinių teisminio įgyvendinimo terminai, atitikimu Sąjungos teisei, Teisingumo Teismas valstybių narių procesinės autonomijos sampratą susiejo su Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo tarp Sąjungos ir valstybių narių principu. Remdamasis šiuo principu, jis padarė išvadą, kad nacionaliniams teismams priklauso užduotis užtikrinti piliečiams iš tiesioginio Sąjungos teisės veikimo kylančią teisinę apsaugą. Ši valstybių narių pareiga turi užtikrinti visišką Sąjungos teisės poveikį ir yra glaudžiai susijusi su veiksmingos teisinės apsaugos principu arba su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą. Kalbant apie šią Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnyje įtvirtintų valstybių narių pareigų – visiško Sąjungos teisės poveikio užtikrinimo ir veiksmingos teisinės apsaugos principo arba Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės į veiksmingą teisinę gynybą – sąsają žr. tik 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimą *Impact* (C-268/06, Rink. p. I-2483, 41 ir paskesni punktai).

24. Todėl „procesinės autonomijos“ principas valstybėms narėms nesuteikia tikros autonomijos, o veikiau suteikia apibrėžtą diskreciją nustatant procesines taisykles iš Sąjungos teisės kylantiems reikalavimams, kurių įgyvendinimas teisme nėra konkrečiai reglamentuotas Sąjungos teisėje[11]. Be to, Teisingumo Teismo praktikoje valstybių narių „procesinė autonomija“ nėra apribota procesiniais aspektais. Iš dalies tai taikoma ir iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų turinio struktūrai[12] taip, kad procesinė autonomija apima ir tam tikrą valstybių narių *remedial autonomy* [13].

25. Todėl nors „valstybių narių procesinės autonomijos“ sąvoka yra netiksli dviem aspektais, Teisingumo Teismo praktikoje ji įsitvirtino kaip plati samprata[14]. Atsižvelgdama į savo prieš tai pateiktus išaiškinimus, ją ir toliau vartosiu.

26. Teisingumo Teismas praktikoje dėl valstybių narių procesinės autonomijos jau keletą kartų išreiškė nuomonę dėl palūkanų mokėjimo už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktas sumas. Vis dėlto konkrečiuose sprendimuose jis nustatė skirtingus aspektus, kuriais remiantis galima išskirti dvi teismo praktikos kryptis.

27. Vienoje, daugiausia senesnių sprendimų, grupėje Teisingumo Teismas nusprendė, kad palūkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktas sumas mokėjimo problematika yra šalutinis klausimas, kuris turi būti reglamentuojamas nacionalinės teisės. Valstybės narės turi reglamentuoti palūkanų mokėjimo, įskaitant momentą, nuo kurio jos turi būti skaičiuojamos, ir palūkanų normos klausimą. Teisingumo Teismas taip nusprendė sprendimuose *Roquette Fréres prieš Komisiją* [15] ir *ExprESS Dairy Foods* [16]. Ši teismo praktikos kryptis, be kita ko, buvo patvirtinta Sprendime *Ansaldo Energia* [17] ir Sprendime *N* [18].

28. Kitoje, daugiausia naujesnių sprendimų, grupėje Teisingumo Teismas, priešingai, nusprendė, kad, remdamasis Sąjungos teise, apmokestinamasis asmuo turi teisę reikalauti mokėti palūkanas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą mokestį. Ši teismo praktikos kryptis buvo pradėta Sprendime *Metallgesellschaft ir kt.*[19], kuriame Teisingumo Teismas nagrinėjo atvejį dėl išankstinio mokesčio sumokėjimo pažeidžiant Sąjungos teisę. Nors pirmiausia šiame sprendime jis patvirtino ankstesnę praktiką, pagal kurią nacionalinė teisė reglamentuoja visus su neteisingai rinkto mokesčio grąžinimu susijusius šalutinius klausimus, pavyzdžiui, palūkanų mokėjimą, įskaitant momentą, nuo kurio apskaičiuojamos palūkanos, ir palūkanų normą[20], galiausiai jis vis dėlto išaiškino, kad išankstinio mokesčių surinkimo, pažeidžiant Sąjungos teise, atveju būtina priteisti palūkanas. Teisingumo Teismas teigė, kad išankstinį surinkimą draudžianti Sąjungos teisės norma apmokestinamajam asmeniui suteikia teisę reikalauti palūkanų, mokėtinų dėl išankstinio mokesčių surinkimo už laikotarpį nuo Sąjungos teisę pažeidžiančio išankstinio sumokėjimo iki ją atitinkančio mokėjimo termino[21].

11 — Šiuo klausimu pirmiausia žr. C. N. Kakouris „Do the Member States possESS judicial procedural „autonomy“?“, C.M.L. Rev. 1997, p. 1389 ir paskesni. Taip pat žr. W. Van Gerven „Of Rights, Remedies and Procedures“, C.M.L. Rev. 2000, p. 501, 502, kuris, be kita ko, siūlo procesinės autonomijos apibrėžimą pakeisti valstybių narių procesinės kompetencijos sąvoka. Taip pat J. Delicostopoulos „Towards European Procedural Primacy in National Legal Systems“ ELJ, 2003, p. 599 ir paskesni, kuris šiame kontekste kalba apie valstybių narių procesinės kompetencijos ir Sąjungos procesinės teisės viršenybės junginį.

12 — Žr. 2006 m. liepos 4 d. Sprendimą *Adeneler ir kt.* (C-212/04, Rink. p. I-6057, 90 ir paskesni punktai), kuriame Teisingumo Teismas, be kita ko, rėmėsi procesinės autonomijos principu, kad atsakytų į klausimą, kokias priemones ar sankcijas turi numatyti valstybės narės, kad spręstų dėl šiame procese nagrinėjamo iš Sąjungos teisės kylančių teisių pažeidimo. Taip pat žr. 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Marrousu ir Sardino* (C-53/04, Rink. p. I-7213, 50 ir paskesni punktai) ir Sprendimą *Vassallo* (C-180/04, Rink. p. I-7251, 35 ir paskesni punktai).

13 — Šiuo klausimu žr. V. Trstenjak, E. Beysen „European Consumer Protection Law: Curia semper dabit remedium?“, C.M.L. Rev. 2011, p. 95, 104 ir paskesnius punktus.

14 — Dėl valstybių narių procesinės autonomijos vaidmens Europos civilinio proceso teisės sistemoje taip pat žr. G. Wagner *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, leid. Stein, Jonas, 22 leidimas, Tiubingenas, 2011, įžangą į 1 straipsnį, 68 ir paskesnius punktus.

15 — 1976 m. gegužės 21 d. Sprendimas *Roquette Fréres prieš Komisiją* (26/74, Rink. p. I-677, 11 ir paskesni punktai).

16 — 1980 m. birželio 12 d. Sprendimas *ExprESS Dairy Foods* (130/79, Rink. p. I-1887, 16 ir paskesni punktai).

17 — 1998 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Ansaldo Energia ir kt.* (C-279/96, C-280/96 ir C-281/96, Rink. p. I-5025, 28 punktas).

18 — 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *N* (C-470/04, Rink. p. I-7409, 60 punktas).

19 — 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas *Metallgesellschaft ir kt.* (C-397/98 ir C-410/98, Rink. p. I-1727).

20 — Ten pat, 86 punktas.

21 — Ten pat, 87 ir 89 punktai.

29. Ši nauja teismo praktikos kryptis buvo patvirtinta sprendimuose *Test Claimants in the FII Group Litigation* [22] ir *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* [23]. Be to, abu sprendimai aiškiai įrodo, kad Sprendime *Metallgesellschaft ir kt.* išplėtoti argumentai dėl Sąjungos teisę pažeidžiančio išankstinio mokesčių mokėjimo taip pat taikytini tokiais atvejais, kai pats mokesčių rinkimas pažeidžia Sąjungos teisę. Tai taip pat logiška, nes, pagrįsdamas iš Sąjungos teisės kylantį reikalavimą mokėti palūkanas dėl Sąjungos teisę pažeidžiančio išankstinio mokesčių surinkimo, Teisingumo Teismas vadovavosi išvada, kad apmokestinamasis asmuo dėl negalėjimo disponuoti pinigų sumomis dėl išankstinio mokesčio surinkimo patyrė nuostolių, kurie laikytini valstybių narių pažeidžiant Sąjungos teisę užlaikytomis arba joms sumokėtomis sumomis [24]. Kadangi Sąjungos teisę pažeidžiantis mokesčio surinkimas taip pat lemia negalėjimą disponuoti sumokėtomis sumomis iki jų grąžinimo momento, nematau pagrindo atskirti iš Sąjungos teisės kylantį apmokestinamojo asmens reikalavimą mokėti palūkanas, kiek jis susijęs su Sąjungos teisę pažeidžiančiais išankstiniais mokėjimais, ir tokį reikalavimą, kiek jis susijęs su Sąjungos teisę pažeidžiančiais mokėjimais.

30. Iš šių argumentų išplaukia, kad valstybės narės, kurios rinko mokesčius pažeisdamos Sąjungos teisę, pagal naujesnę Teisingumo Teismo praktiką iš esmės turi grąžinti tiek pažeidžiant Sąjungos teisę surinktus mokesčius, tiek palūkanas, kad kompensuotų negalėjimą disponuoti sumokėtomis sumomis. Remiantis tuo, apmokestinamasis asmuo turi teisę atgauti sumokėtą mokestį ir teisę į palūkanas. Šios apmokestinamojo asmens teisės įtvirtintos Sąjungos teisės nuostatose, draudžiančiose surinktus mokesčius.

31. Pagal teismo praktiką, susijusią su valstybių narių procesine autonomija, valstybės narės turi nustatyti konkrečias materialines ir procesines normas, reguliuojančias iš Sąjungos teisės kylančią apmokestinamojo asmens teisę į palūkanų mokėjimą. Todėl, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų, valstybės narės turi nustatyti palūkanų mokėjimo taisykles. Šios taisyklės taip pat turi numatyti, ar palūkanų mokėjimas grindžiamas „paprastųjų“, ar „sudėtinių“ palūkanų sistema.

32. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teiginių matyti, kad Jungtinė Karalystė įvykdė savo iš Sąjungos teisės kylančią pareigą garantuoti teisę į palūkanų mokėjimą PVM mokėtojams, turintiems teisę susigrąžinti sumokėtą mokestį. Kita vertus, ginčijama, ar Jungtinė Karalystė, nustatydama šios teisės įgyvendinimo tvarką ir garantuodama tik paprastųjų palūkanų mokėjimą nuo pagrindinės sumos, pažeidė veiksmingumo ir lygiavertiškumo principus.

33. Mano nuomone, veiksmingumo principo buvo aiškiai paisoma.

34. Remiantis nusistovėjusia teismo praktika pagal veiksmingumo principą valstybėms narėms draudžiama padaryti naudojimąsi Sąjungos teisės nustatytomis teisėmis praktiškai neįmanomą arba pernelyg sudėtingą [25]. Nustatant iš Sąjungos teisės kylančio ieškinio dėl palūkanų taisykles, veiksmingumo principas būtų pažeistas tik tuo atveju, jei palūkanos būtų tokios mažos, kad tai pernelyg apribotų iš Sąjungos teisės kylančio reikalavimo mokėti palūkanas turinį.

35. Atsižvelgiant į tai, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Jungtinė Karalystė, vadovaudamasi VATA 1994 78 skyriumi, ieškovėms pagrindinėje byloje sumokėjo palūkanas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM.

22 — Minėtas 9 išnašoje, 202 ir paskesni punktai.

23 — Minėtas 9 išnašoje, 112 punktas.

24 — Žr. Sprendimą *Test Claimants in the FII Group Litigation* (minėtas 9 išnašoje, 205 punktas).

25 — Žr. Sprendimą *Accor* (minėtas 5 išnašoje, 79 punktas) ir 2011 m. birželio 30 d. Sprendimą *Meilicke ir kt.* (C-262/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 55 punktas).

36. Pagal VATA 1994 78 skyrių mokėtinos palūkanos apskaičiuojamos pagal *Finance Act 1996* 197 skyrių ir pagal *Air Passenger Duty and Other Indirect Taxes (Interest Rate) Regulations 1998*. Platus šių nuostatų poveikis pasireiškia tuo, kad nuo 1998 m. taikant 78 skyrių palūkanų normos fiksuojamos pagal formulę, grindžiamą šešių tarpuskaitos bankų vidutine paskolų palūkanų norma, vadinama „orientacine norma“. Kiek tai susiję su laikotarpiais nuo 1973 m. iki 1998 m., šios normos nurodytos *Regulations 1998* 7 lentelėje. Pagal 78 skyrių taikytina palūkanų norma apskaičiuojama iš orientacinės normos atėmus 1 proc. Pagal 78 skyrių „referencinis laikotarpis“ taip pat apibrėžiamas kaip laikotarpis, už kurį turi būti mokamos palūkanos. Pagrindinės bylos aplinkybėmis jis prasideda tą dieną, kurią *Commissioners* gavo permoką, ir pasibaigia dieną, kurią *Commissioners* patvirtina sumos, nuo kurios apskaičiuojamos palūkanos, mokėjimą.

37. Taikydama šias nuostatas, Jungtinė Karalystė ieškovėms pagrindinėje byloje grąžino nuo 1973 m. iki 2004 m. pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, maždaug 204 774 763 GBP, ir 268 159 135 GBP paprastųjų palūkanų. Vadinasi, ieškovėms pagrindinėje byloje, remiantis VATA 1994 78 skyriumi, buvo suteikta teisė į paprastąsias palūkanas, pagal kurią per maždaug 30 metų laikotarpį mokėtinų palūkanų suma (268 159 135 GBP) daugiau nei 25 % viršijo pagrindinę sumą (204 774 763 GBP). Tokios palūkanos pagal VATA 1994 78 skyrių, mano manymu, aiškiai atitinka veiksmingumo principą.

38. Atsakyti, ar tokiame procese kaip šis paprastosios palūkanos pagal VATA 1994 78 skyrių taip pat atitinka lygiavertiškumo principą, priešingai, nėra taip paprasta.

39. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, remiantis lygiavertiškumo principu, reikalaujama, kad visos ieškiniui taikytinos normos būtų vienodai taikomos tiek Sąjungos, tiek panašiems nacionalinės teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams [26]. Nagrinėjamu atveju tai reiškia, kad ieškinio dėl palūkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM pareiškimo taisyklės negali būti mažiau palankios nei tos, kurios taikomos pareiškiant atitinkamus ieškinius dėl vidaus teisės pažeidimo (toliau – panašūs nacionaliniai ieškiniai dėl palūkanų). Šiuo atžvilgiu palyginti skirtų nacionalinių ieškinių dėl palūkanų atitinkamumo sąlyga yra ta, kad, atsižvelgiant į jų dalyką ir esminius požymius, šiuos ieškinius būtų galima laikyti panašiais [27].

40. Kad būtų atsakyta į klausimą dėl lygiavertiškumo principo paisymo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vienintelis tiesiogiai žinantis palūkanų nustatymo taisykles ieškiniuose valstybei dėl mokesčių grąžinimo, atitinkamai privalo ištirti, ar taisyklės, pagal VATA 1994 78 skyrių galiojančios palūkanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, atitinka taisykles, taikomas panašiems nacionaliniams ieškiniams dėl palūkanų.

41. Reikia nurodyti, kad nagrinėjamame procese dalyvaujančios šalys skirtingai apibrėžia palyginti skirtų panašių nacionalinių ieškinių dėl palūkanų grupę.

42. Komisijos nuomone, nagrinėjant lygiavertiškumo principą, turi būti lyginamas palūkanų mokėjimas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM ir palūkanų mokėjimas už neteisėtą kitų mokesčių surinkimą. Remiantis šiuo požiūriu, palūkanų mokėjimas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM atitinkamai turėtų būti palygintas su palūkanų mokėjimu, nacionalinėje teisėje numatytu už neteisėtą tiesioginių ar netiesioginių mokesčių, išskyrus PVM, surinkimą.

43. Jungtinės Karalystės vyriausybė teigia priešingai, t. y. kad palūkanų mokėjimas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM gali būti lyginamas tik su palūkanų mokėjimu už neteisėtą netiesioginių mokesčių surinkimą, bet ne su palūkanų mokėjimu už neteisėtą tiesioginių mokesčių surinkimą.

26 — Žr. 2010 m. balandžio 15 d. Sprendimą *Barth* (C-542/08, Rink. p. I-3189, 19 punktas), 2010 m. sausio 26 d. Sprendimą *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, Rink. p. I-635, 33 punktas) ir 2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *i-21 Germany ir Arcor* (C-392/04 ir C-422/04, Rink. p. I-8559, 62 punktas).

27 — Žr. Sprendimą *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (minėtas 26 išnašoje, 35 punktas), Sprendimą *Bulicke* (minėtas 9 išnašoje, 28 punktas) ir 2000 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Preston ir kt.* (C-78/98, Rink. p. I-3201, 49 punktas).

44. Nyderlandų vyriausybės nuomone [28], tokiu atveju, kaip nagrinėjamasis, lygiavertiškumo principas, priešingai, reikalauja ieškinius dėl neteisėtai surinkto PVM grąžinimo nagrinėti taip pat, kaip nacionalinius ieškinius dėl panašių rinkliavų ar mokesčių grąžinimo. Remiantis šiuo požiūriu, pirmiausia reikėtų nustatyti, kokie mokesčiai ir rinkliavos yra lyginami su PVM. Galiausiai reikėtų palyginti palūkanų mokėjimo taisykles tokių panašių mokesčių neteisėto surinkimo atveju ir palūkanų mokėjimo taisykles PVM srityje.

45. Prancūzijos vyriausybė [29] šiuo atveju nurodo Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią nacionalinės teisės normos dėl grąžinimo atitinka lygiavertiškumo principą, jei jos vienodai taikomos visiems ieškiniams, neatsižvelgiant į tai, ar jie grindžiami Sąjungos, ar nacionalinės teisės pažeidimu, jei tik tai yra tos pačios rūšies rinkliavos ar mokesčiai.

46. Šie skirtingi Komisijos, Jungtinės Karalystės vyriausybės, Nyderlandų vyriausybės ir Prancūzijos vyriausybės vertinimai aiškiai rodo, kad konkrečiai nustatyti panašius nacionalinius ieškinius dėl palūkanų tokiu atveju kaip pagrindinėje byloje gali būti ypač sunku.

47. Siekdamas nustatyti panašius nacionalinius ieškinius dėl palūkanų, Teisingumo Teismas turi vadovautis Sąjungos teise grindžiamo ieškinio dėl palūkanų mokėjimo už neteisėtai surinktą PVM esminiais požymiais. Bet kokiu atveju panašūs yra ieškiniai dėl palūkanų mokėjimo už pažeidžiant nacionalinę teisę surinktus netiesioginius mokesčius. Kita vertus, į klausimą, ar tokiu atveju, kaip nagrinėjamasis, ieškiniai dėl palūkanų už pažeidžiant nacionalinę teisę surinktus tiesioginius mokesčius ar rinkliavas taip pat vertintini kaip panašūs nacionaliniai ieškiniai dėl palūkanų mokėjimo, negali būti atsakyta *in abstracto* [30]. Jei šis klausimas *de facto* iškiltų pagrindinėje byloje nagrinėjant lygiavertiškumo principą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų kreiptis su nauju motyvuotu prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl tolesnio išaiškinimo, susijusio su atitinkamų nacionalinių ieškinių dėl palūkanų panašumu.

48. Jei, atsižvelgdamas į pirma išdėstytus argumentus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galiausiai padarytų išvadą, kad yra keletas panašių nacionalinių ieškinių dėl palūkanų, kuriems taikomos skirtingos taisyklės, lygiavertiškumo principas vis dėlto nebūtų pažeistas vien todėl, kad pažeidžiant Sąjungos teisę surinktam PVM nebūtų taikomos palankiausios palūkanų mokėjimo taisyklės, galiojančios vienam ar keliems panašiems nacionaliniams ieškiniams dėl palūkanų. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką lygiavertiškumo principo negalima aiškinti kaip įpareigojančio valstybę narę savo palankiausią vidaus tvarką taikyti visiems konkrečios teisės srities ieškiniams [31].

49. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį, antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus reikia atsakyti taip, kad pagal Sąjungos teisę apmokestinamasis asmuo, permokėjęs PVM, nes šį PVM valstybė narė surinko pažeisdama Sąjungos teisės aktų PVM srityje reikalavimus, turi teisę į pažeidžiant Sąjungos teisę surinkto PVM grąžinimą ir teisę į palūkanas už grąžintiną pagrindinę sumą. Klausimas, ar palūkanos už grąžintiną pagrindinę sumą turi būti mokamos pagal „paprastųjų palūkanų“, ar pagal „sudėtinių palūkanų“ sistemą, susijęs su Sąjungos teise pagrįsto ieškinio dėl palūkanų taisyklėmis, kurias, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų, turi nustatyti valstybės narės.

28 — Rašytinės Nyderlandų vyriausybės pastabos, 21 punktas.

29 — Rašytinės Prancūzijos vyriausybės pastabos, 55 punktas.

30 — Šiomis aplinkybėmis taip pat žr. 2007 m. kovo 15 d. Sprendimą *Reemtsma Cigarettenfabriken* (C-35/05, Rink. p. I-2425, 43 ir paskesni punktai), kuriame Teisingumo Teismas, vertindamas galimybę palyginti tiesioginius ir netiesioginius mokesčius, padarė išvadą, kad pati tiesioginių mokesčių sistema iš esmės neturi ryšio su PVM sistema.

31 — Sprendimas *Bulicke* (minėtas 9 išnašoje, 27 punktas), Sprendimas *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (minėtas 26 išnašoje, 34 punktas), 2009 m. spalio 29 d. Sprendimas *Pontin* (C-63/08, Rink. p. I-10467, 45 punktas) ir Sprendimas *Ansaldo Energia ir kt.* (minėtas 17 išnašoje, 29 punktas).

B – *Ketvirtasis prejudicinis klausimas*

50. Ketvirtuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti, kokių veiksmų reikia imtis pagal Sąjungos teisę, jei paprastųjų palūkanų mokėjimas, remiantis VATA 1994 78 skyriumi, už permokėtą PVM nuo 1973 m. iki 2004 m. neatitiktų iš Sąjungos teisės veiksmingumo principo išplaukiančių reikalavimų.

51. Kaip jau paaiškinau, paprastųjų palūkanų mokėjimas, remiantis VATA 1994 78 skyriumi, už permokėtą PVM nuo 1973 m. iki 2004 m. aiškiai suderinamas su veiksmingumo principu. Vis dėlto tai nereiškia, kad ketvirtasis prejudicinis klausimas laikytinas nereikšmingu, nes iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teiginių dėl ketvirtojo prejudicinio klausimo aplinkybių išplaukia, kad šis klausimas, nepaisant aiškios nuorodos į veiksmingumo principą, iš esmės susijęs su lygiavertiškumo principo veikimu.

52. Siekiant geriau suprasti ketvirtąjį prejudicinį klausimą, pirmiausia reikia išnagrinėti skirtingus ieškinio dėl palūkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM pagrindus, kurie svarstomi pagrindinėje byloje. Būtent iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą išplaukia, kad, be ieškinio dėl paprastųjų palūkanų pagal VATA 1994 78 skyrių, diskutuojama dar apie du pagal nacionalinę teisę reiškiamus ieškinio pagrindus arba teisių gynimo priemones. Būtent: vadinamąjį *mistake-based claim* ir vadinamąjį *Woolwich claim*. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, abu šie ieškinio pagrindai pagal *Common law* negalimi dėl VATA 1994 78 skyriaus taikymo.

53. Tuo atveju, jei, atsakant į pirmąjį–trečiąjį prejudicinius klausimus, paaiškėtų, kad šių ieškinio pagrindų pagal *Common Law* atmetimas dėl VATA 1994 78 skyriaus taikymo pažeistų Sąjungos teisę, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siūlo, kad galėtų būti priimtas Sąjungos teisę atitinkantis sprendimas, pagal kurį ieškovėms pagrindinėje byloje būtų leista pareikšti *Woolwich claim*, bet ir toliau neleista pareikšti *mistake-based claim*.

54. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketvirtuoju prejudiciniu klausimu iš esmės prašo išaiškinti, ar, konstatavus VATA 1994 78 ir 80 skyrių prieštaravimą Sąjungos teisei, juose įtvirtinto apribojimo dėl *Woolwich claim* netaikymas pagrindinėje byloje reikštų palūkanų mokėjimą, kuris atitinka Sąjungos teisę, ar VATA 1994 78 ir 80 skyriuje esantis apribojimas visiems ieškinio pagrindams arba teisių gynimo priemonėms pagal *Common Law* turėtų ir toliau būti netaikomas.

55. Ieškovės pagrindinėje byloje pastabose raštu ir žodžiu pareiškė[32], kad pagrindinėje byloje reikšmingiems ieškinio pagrindams pagal *Common Law* taikytinas laisvo teisių gynimo priemonių pasirinkimo principas, pagal kurį, esant visoms taikymo sąlygoms, ieškovas savo nuožiūra gali pasirinkti teisių gynimo priemonę. Abiem teisių gynimo priemonėms pagal *Common Law* (*mistake-based claim* ir *Woolwich claim*), kurias pagrindinėje byloje galėtų pasirinkti ieškovės, galiotų šešerių metų senaties terminas. *Woolwich claim* atveju senaties terminas prasideda jau nuo mokėjimo momento, o *mistake-based claim* atveju – tik nuo momento, kai apmokestinamasis asmuo sužino arba būtų galėjęs protingai sužinoti apie savo mokėjimo neteisėtumą. Kadangi ieškovės pagrindinėje byloje teigia per šešerius metus nuo sužinojimo momento pareiškusios ieškinius, jos ypač suinteresuotos pagrindinėje byloje kaip ieškinio pagrindu remtis *mistake-based claim*.

56. Atsakant į ketvirtąjį prejudicinį klausimą reikia vadovautis principu, kad, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų, palūkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktus mokesčius mokėjimo taisykles turi nustatyti valstybės narės. Šiuo atžvilgiu jau padariau išvadą, kad

32 — Rašytinės pastabos, 34 ir paskesni, taip pat 112 ir paskesni punktai.

Jungtinės Karalystės pagal VATA 1994 78 skyrių nustatytas paprastųjų palūkanų mokėjimas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM atitinka veiksmingumo principą [33].

57. Dėl klausimo, ar šis paprastųjų palūkanų mokėjimas pagal VATA 1994 78 skyrių ir su tuo susijęs kitų ieškinio pagrindų pagal *Common Law* atmetimas taip pat atitinka lygiavertiškumo principą, turi nuspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis jau nagrinėtais kriterijais [34]. Atsižvelgdamas į ketvirtojo prejudicinio klausimo kontekstą šis teismas pirmiausia turi atsakyti į klausimą, ar apmokestinamasis asmuo, reikalaujantis grąžinti pažeidžiant nacionalinę teisę surinktus panašius mokesčius ir rinkliavas, įskaitant palūkanas, gali, remdamasis *Common Law* arba įstatymu, laisvai pasirinkti ieškinio dėl palūkanų pagrindą ir toliau, esant visoms taikymo sąlygoms, apsispręsti dėl *Woolwich claim*, *mistake-based claim* ar kito ieškinio pagrindo ir taip pats nustatyti palūkanų mokėjimo taisykles.

58. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad palūkanų mokėjimo už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM taisyklės yra mažiau palankios nei panašios nacionalinių ieškinių dėl palūkanų taisyklės, nes apmokestinamieji asmenys, pasirinkdami ieškinio pagrindą, galėjo nustatyti senaties terminą ir kitas panašius nacionalinių ieškinių dėl palūkanų požymius, o palūkanų mokėjimo už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM atveju to padaryti negalima, tos palankesnės panašiems nacionaliniams ieškiniams dėl palūkanų galiojančios taisyklės taip pat turėtų būti taikomos palūkanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, taip apmokestinamiesiems asmenims suteikiant galimybę laisvai pasirinkti ieškinio pagrindą.

59. Kad būtų užtikrintas visiškas Sąjungos teisės veiksmingumas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atveju būtų įpareigotas, jei būtina, ignoruoti nacionalines nuostatas, prieštaraujančias palankesnių taisyklių, galiojančių panašiems nacionaliniams ieškiniams dėl palūkanų, taikymui palūkanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, ir ieškiniams dėl palūkanų pagal Sąjungos teisę taikyti nacionalines nuostatas, kuriose panašiems nacionaliniams ieškiniams numatomos palankesnės taisyklės [35]. Šis įpareigojimas tiesiogiai kyla iš Sąjungos teisės nuostatų, kuriomis pagrįsta PVM apmokestinamojo asmens teisė į palūkanas, tiesioginio veikimo ir jų taikymo viršenybės [36].

60. Vis dėlto čia reikėtų dar kartą priminti, jog lygiavertiškumo principas negali būti suprantamas taip, kad valstybė narė įpareigota panašiems ieškiniams dėl palūkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM taikyti palankiausias vidaus nuostatas [37]. Todėl, jei paaiškėtų, kad teisę susigrąžinti turintis apmokestinamasis asmuo, pasirinkdamas ieškinio pagrindą, senaties terminą ir tolesnes palūkanų mokėjimo taisykles gali nustatyti tik dėl kai kurių panašių vidaus ieškinių dėl palūkanų, o kitų panašių ieškinių dėl palūkanų atveju ši galimybė apribota, valstybė narė turi teisę taip pat neleisti laisvai pasirinkti ieškinio pagrindo palūkanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM.

61. Remiantis tuo, kas išdėstyta, į ketvirtąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip, kad, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad pagrindinėje byloje ginčijamos palūkanų mokėjimo taisyklės už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM yra mažiau palankios nei nustatytos panašiems vidaus ieškiniams dėl palūkanų ir dėl to yra pažeistas lygiavertiškumo principas, jis privalo nacionalines nuostatas aiškinti ir taikyti taip, kad palūkanos už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM būtų mokamos pagal palankesnes taisykles, galiojančias panašiems vidaus ieškiniams.

33 — Žr. šios išvados 33 ir paskesnius punktus.

34 — Žr. šios išvados 38 ir paskesnius punktus.

35 — Žr. 2010 m. liepos 15 d. Sprendimą *Purrucker* (C-256/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 99 punktas), 2010 m. sausio 14 d. Sprendimą *Kyrian* (C-233/08, Rink. p. I-177, 61 punktas) ir 2005 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Leffler* (C-443/03, Rink. p. I-9611, 51 punktas).

36 — Dėl Sąjungos teisės taikymo viršenybės ir tiesioginio veikimo žr. 2011 m. kovo 8 d. Nuomonę 1/09 (dar nepaskelbta Rinkinyje, 65 punktas) ir 1991 m. gruodžio 14 d. Nuomonę 1/91 (Rink. p. I-6079, 21 punktas).

37 — Žr. 31 išnašoje minėtą teismo praktiką.

VII – Išvada

62. Remdamasi išdėstytais motyvais, siūlau Teisingumo Teismui į pateiktus klausimus atsakytų taip:

1. Pagal Sąjungos teisę apmokestinamasis asmuo, permokėjęs pridėtinės vertės mokestį, nes šį mokestį valstybė narė surinko pažeisdama Sąjungos teisės aktų pridėtinės vertės mokesčio srityje reikalavimus, turi teisę į pažeidžiant Sąjungos teisę surinkto pridėtinės vertės mokesčio grąžinimą ir teisę į palūkanas už grąžintiną pagrindinę sumą. Klausimas, ar palūkanos už grąžintiną pagrindinę sumą turi būti mokamos pagal „paprastųjų palūkanų“, ar pagal „sudėtinių palūkanų“ sistemą, susijęs su Sąjungos teise pagrįsto ieškinio dėl palūkanų taisyklėmis, kurias, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų, turi nustatyti valstybės narės.

2. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad pagrindinėje byloje ginčijamos palūkanų mokėjimo taisyklės už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą pridėtinės vertės mokestį yra mažiau palankios nei nustatytos panašiems vidaus ieškiniams dėl palūkanų ir dėl to yra pažeistas lygiavertiškumo principas, jis privalo nacionalines nuostatas aiškinti ir taikyti taip, kad palūkanos už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą pridėtinės vertės mokestį būtų mokamos pagal palankesnes taisykles, galiojančias panašiems nacionaliniams ieškiniams.